

Müze Uzmanlarının Okulların Eğitim Amaçlı Müze Ziyaretlerine İlişkin Görüşleri

Semih AKTEKİN¹

Geliş Tarihi: 19.03.2008

Yayına Kabul Tarihi: 19.06.2008

ÖZET

Bu makalenin amacı okulların eğitim amaçlı müze ziyaretlerinin durumunu müze uzmanlarının görüşlerine dayalı olarak tartışmaktır. Çalışma için Ankara ve Ahlat'taki dört ayrı müzede müzelerin eğitimden sorumlu uzmanlarıyla yarı yapılandırılmış mülakat tekniğiyle görüşme yapılmıştır. Makalede önce müzelerin eğitimdeki yeri ve önemine dair literatüre dayalı açıklamalar yapılmıştır. Müze uzmanlarıyla yapılan görüşmelerden elde edilen verilere dayalı olarak okulların müze ziyaretlerindeki eksikler tespit edilmiş ve bu ziyaretlerin nasıl daha etkin kullanılabilceğine yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Müze ziyaretleri, müzede eğitim, tarih öğretimi

Museum Experts' Views on Schools' Museum Visits for Educational Purpose

ABSTRACT

This research aims to explore the place of museum visits for educational purposes in Turkey. During the research 4 experts from four different museums in two different cities, Ankara and Ahlat, were interviewed. In the first part of the article a general description of the benefit of museum visits is introduced by using relevant literature. On the basis of the research evidence, the shortcomings of the current practice of schools' museum visits are identified and possible strategies for the better usage of museum visits for schools are suggested.

Key words: Museum visits, learning in museums, history education

GİRİŞ

Müzeler, tarihi mekan ve binalar tarih eğitiminde ve yerel tarih konularının öğretiminde vazgeçilmez kaynaklardır. Konularına ve ilgi alanlarına göre ulusal, yerel ve genel konulu müzeler yanında belli bir konuya özgü müzeler de vardır. Müzelerin tarihi objeleri toplama, koruma ve araştırma görevleri yanında eğitsel işlev ve görevleri olduğu da öteden beri vurgulanmıştır. Müzeler ve tarihi yerlerin tarih eğitimindeki önemi ve yeri konusunda birçok eser yazılmıştır (Barrand, 1969; Mainstone and Bryant, 1972; Fairley, 1977; Moffat, 1991; Anderson and Moore, 1994; Hooper-Greenhill, 1994 ve 1999; Hein, 1998; Davies, 2001). Uzun yıllar boyunca müzeler çeşitli objelerin kısa notlar eşliğinde cam vitrinlerde sergilendiği sıkıcı mekanlar olarak algılanmıştı (Fairley, 1977; Crace, 2001). Müze ziyaretçileri sergilenen materyalleri sadece uzaktan izlemekle yetiniyor ve onları yakından inceleme şansından mahrum kalıyorlardı. Bu tür müzeler çocuklar ve gençler için boş zamanlarda ziyaret edilecek yerler olma özelliğine sahip değillerdi. Müzelerin negatif imajı dünyada ve ülkemizde son yıllarda dikkat çekici eğitim teknikleri, müzelerdeki eğitim bölümlerinin gelişmesi ve müzelerde ileri sunum tekniklerinin kullanılmasıyla değişmeye başlamıştır (Hooper-Greenhill, 1994 ve 1999; Paykoç ve

¹ Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, OSA Eğitimi Bölümü, Tarih Eğitimi Ana Bilim Dalı, Akçaabat/TRABZON. E-posta:saktekin@yahoo.com

Baykal, 2000; Aktekin, 2003; Yücel 2005). Müzeler mümkün olduğunca çok sayıda ziyaretçi çekebilmek için yeni teknik arayışlarını sürdürmektedirler (Yücel 2005). Ayrıca okullardaki sınıf içi aktiviteleri tamamlayıcı ve destekleyici eğitim etkinlikleri düzenlemeye çalışmaktadırlar (Crace, 2001). ABD’de ve Avrupa’da birçok ülkede müze ve tarihi mekanların okullar tarafından ziyaretleri resmi olarak teşvik edilmektedir (Slater, 1995; Aktekin, 2003). Bu yaklaşım müzelerin eğitim çalışmalarını pozitif yönde etkilemiştir. Böylece müzeler okulların ihtiyaçları konusunda daha bilinçli olmuşlar ve koleksiyon ve sergilerini genel ziyaretçiler yanında genç ziyaretçiler için de çekici gelecek şekilde sunmaya çalışmışlardır (Jamieson, 1971; Hopper- Greenhill, 1994). Bazı eğitimcilere göre, tarihin ne olduğunu ve nasıl yazıldığını anlamak için tarih öğrencilere sınıf dışında da tarihi tecrübe yoluyla öğretilmelidir. Tarihi mekanlar ve müzeler öğrencilere canlı bir çevrede zengin tarihi kaynakları görüp inceleme fırsatı sunar. Bu ziyaretler öğrencilerin tarihin doğasının farkına varmalarına yardımcı olur (Anderson and Moore, 1994; Haydn, Arthur and Hunt, 2001). Anderson ve Moore (1994)’a göre öğrencilerin tarih araştırmalarını tüm boyutlarıyla kavraması için yazılı kaynakları inceleme yanında öğrenciler müze ve galerileri de ziyaret etmeli ve tarihi çevreyi de incelemelidirler. Müzeler belirli tarihi dönemlerden kalma eserleri incelemek için en uygun ortamlardır. Buralarda eserler maddesine, yaşına, yapısına, işlev ve bulunduğu yer gibi değişik kriterlere göre sınıflandırılır ve sergilenir. Bu materyalleri inceleyerek öğrenciler gözlem, inceleme ve sınıflandırma yeteneklerini geliştirebilirler (Anderson and Moore, 1994). Öğrencilerin müzelerdeki araştırma imkanlarıyla tanıştırılması eğitsel açıdan gereklidir, hiçbir basılı materyal veya geçici sergi iyi düzenlenmiş bir müze ziyareti yerine geçmez (Mainstone and Bryant, 1972). Geçmişle, somut ve dokunulur objeler eliyle kurulan duygusal bağ müze ve tarihi mekan ziyaretlerinin temel değeridir (Fairley, 1977; Aris, 1999). Müze ve tarihi yer ziyaretlerinde sınıfta uygulanması mümkün olmayan birçok teknik uygulanır. Tarih kitapları müzelerde gerçek objeleri görmenin sağlayacağı etkiyi sağlayamazlar. Fairley (1977) ders kitaplarının da müzelerin de öğrencilerin öğrenmesine katkı sağlayacağını ve bu kaynakların birbirine alternatif olmaktan çok birbirini tamamlayıcı kaynaklar olarak kullanılmasını gerektiğini savunmuştur. Ziyaretler öğrencilerin öğrenmenin zevkli bir olay olduğunun ve sadece sınıfın dört duvarı arasında gerçekleşmediğinin farkına varmalarını sağlar. Onları dış dünyayla bağlantı kurmaya ve kendi öğrenme süreçlerini kontrol etmeye teşvik eder (Crace, 2001). Mainstone ve Bryant (1972) öğrencilerin müze ve tarihi yerlerde yapacakları bireysel araştırma ve ödev çalışmalarının onların tarihi anlamaları yanında kişisel gelişimlerine de önemli katkılar sağlayacağını belirtmiştir. Andreotti (1993, s.34)’ ye göre müze ziyaretlerinin dört genel amacı vardır:

- a) Öğrencilerin ilgisini çekmek ve belli bir tarihsel döneme yönelik ilgilerini artırmak.
- b) Öğrenciye belirli bir tarihi dönemle ilgili sınıfta temini ve ulaştırılması mümkün olmayan materyallerin incelenmesini sağlamak.
- c) Öğrencilere sınıfta işlenen belirli bir tarihi üniteyle ilgili müzede var olan kaynakları inceleyerek müzenin bu materyalleri nasıl sergilediği ve sunduğuyla ilgili inceleme fırsatı yaratarak öğrencilerin eleştirel gücüne katkıda bulunmak.
- d) Bölgedeki bir kültür merkezi olarak müzelerin değerini ve onların nasıl kullanılacağını öğrenmek.

Okullar ve müzeler arasındaki yakın işbirliğinin faydalarına rağmen bazı eğitimciler bu tür ziyaretlerin faydasının abartıldığını söyleyerek müze ziyaretlerinin okul dışında zevkli bir gün geçirmeye yarayan, eğitsel faydaların sınırlı olduğu bir aktivite olduğunu savunurlar (Crace, 2001). Oysa ayrıntılı planlanmış sınıf dışı ziyaretler bu ziyaretlerin eğitsel faydalarını artırmakla kalmaz aynı zamanda bu tür gezileri sadece zevkli bir boş

zaman aktivitesi statüsünden her öğrencinin tarih öğrenmesinin gerekli bir ögesi durumuna yükseltir (Anderson and Moore, 1994).

Literatürde müze ve tarihi yerlerin ziyaretiyle ilgili dikkat edilmesi gereken konular detaylı olarak ele alınmıştır. Öncelikle öğretmenler düzenledikleri ziyaretin okul, veliler ve diğer personel üzerindeki etkilerini de göz önünde bulundurmak durumundadırlar (Haydn, Arthur and Hunt, 2001). Culpin (1999) okul gezilerini olumsuz etkileyen başlıca etken olarak, müfredatın işlenmesini aksattığı için müdürlerin izin vermede gönülsüz davranmasını ve okul gezilerine çok fazla emek harcanması gerektiğini göstermektedir. Adams ve Millar (1982: 3) okulların müzeleri verimli kullanmamasıyla ilgili dört ana sebep saymaktadırlar:

1. Müzedeki koleksiyonların ve sergilenen eserlerin içeriğinin öğretmen tarafından bilinmemesi;
2. Müzenin sunduğu eğitim imkânlarının öğretmenlerin ve okulunun ihtiyaçlarına cevap vermemesi;
3. Öğretmenlerin müzedeki ürünleri nasıl kullanacağını bilmemesi;
4. Müzeyi ziyaret için zaman ve para olmaması.

Adams ve Millar (1982)'e göre ise eğer bir ziyaret bir ekstra boş zaman aktivitesi olarak görülürse büyük ihtimalle para ve zaman bulunamaz fakat bu tür ziyaretler tarih öğretiminin önemli ve gerekli boyutu olarak görülürse zaman ve para bulunması için daha çok caba harcanacaktır. Haydn et. al (2001)'in belirttiği gibi kullanılan kaynakların pahalılığı ve karmaşıklığı ile öğrencilerin öğrenme kalitesi arasında doğrudan bir bağlantı olması gerekmez. Öğretmenlerin görevi mevcut şartlar içinde en iyiyi başarmaktır. Herhangi bir müze veya tarihi mekan ziyaretini başarılı kılacak kesin bir formül yoktur. Cooper ve Latham (1988)'a göre müze ziyaretlerinde en yaygın sorunlar aşırı kalabalık gruplar, diğer ziyaretçileri rahatsız etmek ve etrafı kirletmedir. Diğer problemler, randevu almadan habersiz gelen büyük gruplar, ziyaret esnasındaki disiplinsiz davranışlar ve öğretmenlerin ziyaretle ilgili hiç bir ön hazırlık yapmaması, gerekli kaynakları incelememesi ve ziyaretin amaç ve hedefleri konusunda net bir fikre sahip olmaması olarak sayılmaktadır.

Ülkemizde müzelerin genel olarak eğitim aktivitelerinde özel olarak tarih ve sosyal bilgiler derslerinin bir parçası olarak ziyaret edilmesi Milli Eğitim Bakanlığı tarafından değişik dönemlerde okullara tavsiye edilmiştir. MEB tarafından hazırlanan yeni İlköğretim programlarında Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi, Fen ve Teknoloji ile Görsel Sanatlar dersi öğretim programlarında müze ile eğitim uygulamaları tavsiye edilmiş ayrıca Tarih dersi öğretim programında da müze ziyaretlerinin gerekliliğine vurgu yapılmıştır (MEB, 2005, 2007 ve 2008). Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın müze kullanımıyla ilgili aldığı son kararlar eğitim amaçlı müze ziyaretleriyle ilgili araştırmaların önemini artırmıştır. Daha önce Ata (2002) ve Demircioğlu (2007) yaptıkları çalışmalarda tarih öğretmenlerinin müze ziyaretleriyle ilgili görüşlerini araştırmışlardı. Bu makalenin amacı ise eğitim amaçlı müze ziyaretleriyle ilgili müzelerde çalışan uzmanların ne düşündüğünü ortaya koymaktır.

METOT

Bu makalede kullanılan veriler araştırmacının Türkiye'de tarih öğretiminde yerel tarihin kullanımıyla ilgili hazırladığı daha geniş çaplı doktora araştırmasının (Aktekin, 2004) bir parçası olarak ziyaret ettiği dört müzedeki uzmanlarla yaptığı görüşmelere dayanmaktadır. Çalışma için Ankara'da Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Kurtuluş Savaşı Müzesi (I.TBMM Binası) ve Cumhuriyet Müzesi (II. TBMM Binası) ile Bitlis'in Ahlat ilçesindeki Selçuklu Müzesi'nden birer uzmanla yarı yapılandırılmış mülakat tekniğiyle (Robson, 1999) görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde uzmanlara müzelerin eğitimdeki rolüyle ilgili düşünceleri,

çalıştıkları müzelerin ne gibi eğitim faaliyetleri yürüttüğü, bu faaliyetler esnasında ne gibi sorunlarla karşılaştıkları ve bu sorunların nasıl çözülebileceğine dair neler önerdiklerine yönelik sorular sorulmuştur.

BULGULAR

Çalışma kapsamında ziyaret edilen müzelerin hepsinde adı konmuş bir eğitim bölümü olmasa bile tüm müzelerde eğitim faaliyetleriyle ilgilenen birer görevli olduğu görülmüştür. Görüşme yapılan tüm uzmanlar müzelerin eğitim kurumlarıyla işbirliğinin gerekliliğine inandıklarını belirtmişler ve eğitimin müzelerin başlıca görevlerinden biri olduğuna inandıklarını belirtmişlerdir. Bu uzmanlar toplumun tüm kesiminin eğitimiyle ilgilenmenin müzelerin bir görevi olduğunu belirtmiş ve eğitim çalışmalarını sadece okullarla sınırlamadıklarını söylemişlerdir.

Ziyaret edilen müzeler eğitim çalışmaları için Milli Eğitim Bakanlığı ve okullarla işbirliği yapmaktadırlar. Ancak görüşme yapılan uzmanlar bu işbirliğinin ideal şartlardan uzak olduğunu belirterek bu alanda yapılması gereken çok şey olduğunu belirtmişlerdir. Müzelerin eğitim çalışmaları Milli Eğitim müfredatıyla sınırlı olmamakla birlikte müze uzmanları bilgili oldukları noktalarda müfredata uygun etkinlikler de düzenlemektedirler. Görüşülen müze uzmanları eğitsel çalışmalarda asıl sorumluluğun öğretmenlerde olduğunu savunmuşlar ve öğretmenlerin ziyaretlere uygun materyaller hazırlaması gerektiğini belirtmişlerdir. Uzman B, eğitim çalışmalarında öğretmenlerle işbirliğinin gerekliliğine inanmakla birlikte bu konuda asıl hazırlık yapması gerekenin öğretmenler olduğunu vurgulamıştır:

'Müzeler okullara çeşitli imkânlar sunmalıdır ama asıl görev öğretmenlere düşüyor. Öğretmenler ziyaretten önce gerekli hazırlığı yapmalı ve ziyaret sırasında da öğrencileriyle ilgilenmelidir. Ben müfredatın ne istediğini bilemem ve bilmem gerektiğini de düşünmüyorum. Bu öğretmenlerin görevidir, benim görevim öğretmenlere müzeyle ilgili bilgi verip onlara yol göstermektir.'

Müzelerin eğitim faaliyetleri sadece öğrencilere değil toplumun değişik kesimlerine de hitap etmektedir. Değişik kamu kurumlarından görevliler, hakim ve savcılar, kaymakam adayları, güvenlik güçleri değişik zamanlarda müzeleri ziyaret etmekte ve ayrıca müze yetkilileri tarafından tarihi eserlerin ve arkeolojik alanların korunması, tarihi eser kaçakçılığına karşı mücadele gibi konularda bilgilendirilmektedirler.

Ziyaret edilen müzelerde bunlar dışında değişik konularda konferans ve seminerler düzenlenmekte ayrıca değişik dönemlerde ilave sanat sergileri yapılmakta, öğrencilere yönelik resim yarışmaları yapılmakta ve katılan eserler sergilenmektedir. Okullar tüm bu etkinlikler konusunda bilgilendirilmekte ve katılıma teşvik edilmektedir. Örneğin Cumhuriyet ve Kurtuluş Savaşı Müzelerinde Etimesğüt ve Sincan ilçeleri için rehber öğrenci yetiştirme programı düzenlenmiştir. Bu ilçelerdeki ilkokulların 5, 6 ve 7. sınıflardan 30 öğrenci belirlenmiş ve İki hafta boyunca bu öğrencilere eğitim verilerek İlk Meclis Binası ve Demiryolları müzesi gezdirilmiş ve çocuklarda bir müze imajı oluşturulmaya çalışılmıştır. Sertifika ve rehber kartı verilen bu öğrencilerin okul gezisi olduğu zamanlarda kendi sınıflarına müzeleri gezdirmesi öngörülmüştür. Müze uzmanları bu gibi çalışmalarla müzeleri öğrenciler için daha çekici mekanlar haline getirmeyi hedeflemektedirler:

'Müze deyince loş, soğuk, itici mekanlar düşünülüyor. Çocuklara yönelik çalışmamızda da amacımız müzelerin böyle olmadığına dair imaj oluşturmak ve alternatif bir eğitim ortamı oluşturarak okul dışında da bir şey öğrenebileceklerini öğretmekti. Müzeye yakınlık duysunlar

istiyoruz. Şimdi müzemizde teşhir şekli ve vitrinler değişiyor. Biraz daha hareketli ve canlı olsun istiyoruz. Balmumu heykeller vardı, onlar çok ilgi çekiyor.’ (Uzman A)

Müzelerde zaman zaman öğretmenlere yönelik bilgilendirme toplantıları ve hizmet içi eğitim kursları da düzenlenmektedir. Bu etkinlikler toplantıyı düzenleyen müzedeki imkanlar hakkında olduğu gibi genel olarak arkeolojik kalıntılar, tarihi eserler veya dönemler hakkında olabilmektedir. Bu çalışmalar sadece tarih veya sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik değil tüm öğretmenlere yönelik olarak hazırlanmaktadır. Ancak yine de yetkililer tarih ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin özellikle katılmasında fayda bulunduğunu belirtmektedirler.

‘Yaklaşık 5 yıldır öğretmenlere seminerler düzenledik. Eski eser nedir, eski eserleri koruma mevzuatı nedir, koruma önlemleri nelerdir, Anadolu uygarlıkları nedir gibi konuları uzman arkadaşlardan oluşan bir ekiple öğretmenlere 5 gün anlattık. Bunlara 50 civarında Tarih, Coğrafya, bazen Resim-iş öğretmenleri, Sosyal Bilgiler öğretmenleri katıldılar. Bir öğretmeni yaklaşık 20-50 civarında öğrencisiyle, onları aileleriyle düşünürsek geniş bir tabana hitap etme amacıyla olduğumuzu görürsünüz.’ (Uzman C)

Araştırma kapsamında ziyaret edilen müzelerin hiçbirinde tarih öğrencilerine veya aday öğretmenlere özel olarak hazırlanmış program olmamakla birlikte müzeler eğer üniversitelerden talep gelirse işbirliği yapmaya ve kaynaklar ölçüsünde her tür etkinlik hazırlamaya hazır olduklarını belirtmişlerdir.

Görüşme yapılan uzmanların hiçbiri okulların ve öğretmenlerin müzelere yaklaşımından ve müzelerin imkanlarını kullanmalarından memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Tüm uzmanlar bu alanda acil bir zihniyet değişimine ihtiyaç olduğunu belirtmişlerdir:

‘Bugün birçok okul müzeleri ziyaret eder Türkiye’de, ama yaklaşık 10 dakikalık bir tur sonucunda herhangi sağlıklı bir sonuç almadan müzeden ayrılırlar. Bu müze gezmeleri onlara hiç bir şey kazandırmaz. Belki sadece o gün müzeye gittiklerini bilirler. Yöntem yanlıştır, yapılan gezi yanlıştır. Öğretmenlerin bilgileri eksiktir. Dolayısıyla öğrencinin kazanımı tamamıyla eksik kalmaktadır.’ (Uzman C)

Uzmanlar öğretmenlerin hiçbir ön hazırlık yapmadan müzelere ziyarete geldiğinden şikayetçi olmuşlardır. Uzman A'nın söyledikleri öğretmenlerin ön hazırlık yapmasının gerekliliğini vurgulamaktadır:

‘Bizim hep istediğimiz zaten önce öğretmen gelip gezsin müzeyi, ondan sonra öğrenciyi bildiği bir yere getirsin, ilk defa gördüğü bir yere getirmesin’.

En çok değinilen problem okulların randevu almadan yaptıkları ziyaretler ve ziyaretlerin belli gün ve haftalara yığılmasıdır. Tüm yetkililer okul ziyaretlerinin 29 Ekim, 10 Kasım, 23 Nisan gibi belirli gün ve haftalarda yoğunlaşmasından şikayetçi olmuşlardır. Bu günlerdeki yoğun ziyaretçi akımından dolayı yetkililer öğretmen ve öğrencilere yeterince yardımcı olmadıklarını belirtmişlerdir:

‘Burası II. Millet Meclisi binası ve Cumhuriyet Müzesi olarak da geçiyor.. 29 Ekim, 23 Nisan gibi milli bayramlarda ve 10 Kasım’da çok yoğun ziyaretçi var. Fakat çok da memnun değiliz, çünkü geziler çok da verimli olmuyor. Bir öğretmenle geliyorlar iki sıra şeklinde giriyorlar. Kesinlikle konuşmayın, konuşanı şöyle yapın gibi direktiflerle çocuklar put gibi giriyorlar ve serbestlik olmadan sırayla vitrinlere bakarak bir kapıdan girip bir kapıdan çıkıyorlar. Çok hızlı bir gezi oluyor ve verimli olmuyor. Öğretmenler burayı okuldaki eğitimin devamı gibi görüyorlar ve okuldaki havayı burada devam ettiriyorlar. Yoğun olmasa çocuklar serbest gezebilse, istediği

esere istediği kadar vakit ayırabilse, okul gezisi değil de küçük guruplar halinde gelinse, sınıf gezisi olsa daha iyi olur. Çünkü şimdi 5 veya 10 sınıf birden geliyorlar. 100'lerce binlerce öğrenci bir gürültü bir patırtı. Çocuklar çıkarken oh be kurtulduk diye çıkıyorlar müzeden.' (Uzman A)

'18-24 Mayıs müzeler haftası olarak kutlanıyor. Okullar o dönem çok geliyor ve yoğunlukla karşılaşıyoruz. Ve öğrencilerle hiçbir şekilde ilgilenemiyoruz. O dönemde yapılan gezi müze ziyaretinden çok piknik amaçlı bir geziye de dönüşüyor. 500 kişilik bir okul gurubu 10 dakikada sırayla seri halde girip çıkıyorlar.' (Uzman C)

Uzman A, Bakanlığa ve okulları defalarca uyarmalarına rağmen bu durumun değişmediğinden şikayetçi olmuştur:

'Her yıl bakanlığa ve okullara yazılar gidiyor. Gezilerinizi bayramlarda yoğunlaştırmayın seneye yayın diyoruz. Randevulu çalışıyoruz biz ama randevuya uymuyorlar yine bildiklerini okuyorlar. Bayramlarda bir yığılma oluyor, diğer günlerde boş oluyoruz.' (Uzman A)

Uzman C okulların müze ziyaretlerini kış aylarında yapmalarının daha uygun olacağını söylemiştir:

'Mart ve Nisan aylarından Ekim ayına kadar yabancı ziyaretçi sayımız çok yoğundur. Kış ayları için okulların müze ziyareti daha uygun, bilgi verme açısından daha rahattır.'

Müzelere üniversitelerden genellikle Sanat Tarihi ve Arkeoloji bölümlerinden öğrenciler zaman zaman özellikle müzecilik dersleriyle ilgili ödevleri için başvurmaktadır.

Yetkililer lise öğrencilerinin de okul ödevleri için müzeleri ziyaret ettiklerini belirtmişlerdir. Bu ödevler genellikle belli bir müzenin tanıtımına dayalı ödevler olmaktadır. Öğrencilerin bazıları ilginç ve yaratıcı ödevler hazırlamakla birlikte büyük çoğunluk müzedeki sergilerden aldığı yazılı notlar veya müzedeki mevcut yazılı kaynaklardan aynen bilgi aktarımıyla yetinmektedirler. Bu öğrenciler müzeleri ziyaret etmeden önce herhangi bir hazırlık yapmadan gelmekte ve yetkililerden ödevlerde kullanabilecekleri hazır malzeme verilmesini talep etmektedirler. Uzman C, sadece lise öğrencilerinden değil aynı zamanda üniversite öğrencileri ve araştırmacılarının müzelerden yardım isterken ki yaklaşımlarından da şikayetçi olmuştur:

'Ödev almak için gelenler için kolayına kaçıyorlar. Biz Anadolu Medeniyetleri Müzesi ile ilgili proje, seminer veya ödev aldık, bilgi verir misiniz, diyorlar. Sen önce bir müzeyi gez. Müze hakkında birtakım bilgiler toparlamaya çalış. Eserleri, salonları, bizim sergileme yöntemlerimizi gör, eksiklerimizi, iyi noktalarımızı gör, yaklaşım açımızı yakala. Bir inceleme yapıp alt yapıya sahip ol gel bana birtakım sorular yönelt. Bunların hiçbiri olmaksızın gelip bana bu konuda bilgi verir misin diyorlar. Yani istiyorlar ki ödevlerini de yapalım, hatta zımba, spirallerini de yapalım. Cilt kapağı da koyup hocasına da ben göndereyim! Müzedeki sergileri hiç görmeden müze hakkında ödev yapan öğrenciler var. Doğrudan bize gelip bilgi istiyorlar varsa basılı materyallerden de alıp hiç müzeyi gezmeden ayrılıyorlar.'

Görüşme yapılan tüm müze uzmanları bütçelerinin ihtiyaçlarını görmediği şikayetinde bulunmuşlardır. Bilindiği gibi ülkemizde müzeler öğrenci ve öğretmenlerden ücret almamaktadırlar. Müzelerin ana gelir kaynağı Kültür ve Turizm bakanlığı'nın ayırdığı paydır. Bazı müzelerin içinde hediyelik ve hatıra eşyaların satıldığı bölümler de bulunmakta ve buralardan elde edilen gelir müzelerine ufak da olsa bir katkı sağlamaktadır. Müzeler restorasyon çalışmaları için özel sektörden sponsor bulmaya çalışıp bu yolla da bazı eksiklerini gidermeye çalışmaktadırlar. Uzmanlar müzelerin bütçe, personel ve eğitim etkinlikleri için kullanabilecekleri fotokopi

makinesi, dia makinesi, projektör gibi teknolojik araç gereç yönünden yetersiz olduğu görüşündedirler. Bu durum ise müzelerin diğer etkinliklerini olduğu gibi eğitim çalışmalarını da olumsuz etkilemektedir. Örneğin Ahlat Selçuklu Müzesi'nde alanıyla ilgili eğitim almış sadece bir uzman bulunmaktadır. Bu uzman idarecilik görevi yanı sıra müzenin tüm diğer faaliyetleriyle de ilgilenmek zorunda kaldığını belirtmiştir. Diğer müzelerde de uzmanlar müzecilik ve arkeoloji alanında eğitim almış eleman eksikliği ile eğitim etkinlikleri için kullanabilecekleri araç gereç eksikliğinden bahsetmişlerdir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu makalede dört farklı müze uzmanıyla yarı yapılandırılmış mülakat tekniğiyle yapılan görüşmelerden faydalanılarak okulların müze ziyaretleriyle ilgili eksiklikler ve çözüm önerileri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Görüşme yapılan tüm uzmanlar müzelerin eğitsel görevleri bulunduğuna inanmaktadırlar. Müzeler eğitim faaliyetlerini sadece okullarla sınırlamamakta toplumun değişik kesimlerine bu hizmeti sunmaktadırlar. Ancak uzmanların hiçbirisi mevcut okul ziyaretlerinin etkili ve verimli olduğuna inanmamakta ve öğrencilerin bu ziyaretlerden hiç bir şey öğrenmediğini düşünmektedirler. Mevcut eğitim çalışmalarının daha etkili yürütülebilmesi için öğretmenler müzeler ve tarihi eserlerin eğitimde kullanımı ile müzelerin imkanları konusunda bilgilendirilmelidir. Müzelerin tarih öğrencileri veya aday öğretmenlere yönelik çalışma yapmaları da teşvik edilmeli ve bu alanda kurumlar arası işbirliği sağlanmalıdır. Müzelerdeki uzman, bütçe ve kaynak eksikliği giderilmelidir. Aynı zamanda toplumda var olan müzelerin loş, karanlık, soğuk mekanlar olduğuna dair olumsuz müze imajını giderecek çalışmalar da yürütülmelidir. İnsanların ilgisini çekecek ve müzeleri cazip hale getirecek alternatif etkinlikler yürütülmelidir.

Yapılan mülakat sonuçları ve ilgili literatürün taranmasıyla elde edilen verilere dayanarak müzelere yapılan okul ziyaretlerinin eğitsel açıdan daha başarılı ve verimli geçmesi için dikkat edilmesi gereken diğer konular ise aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Okulların müze ziyaretleri önceden çok iyi şekilde planlanmalıdır. Öğretmenler bu ziyaretlerin okulda öğrettikleri konularla bağlantılı olmasına dikkat etmelidir. Eğer okulda belirli bir tarihi ünite işleniyorsa ziyaret edilen müze, ev veya binanın o üniteyle ilgisi kurulmalıdır (Mainstone and Bryant, 1972). Eğer işlenen bir üniteyle ilgili ziyaret düzenlenecekse hangi müzelerin işlenen konuyla ilgili materyallere sahip olduğunu iyice araştırmalıdır (Andreotti, 1993).
- Ziyaretle ilgili gerekli düzenlemeler ve planlama için öğretmenin ilgili yeri önceden ziyaret etmesi gerekir. Öğretmenler ziyaret edilecek müzenin eğitsel malzeme ve imkanları, tuvalet, park yeri, kantin gibi imkanlarını tespit etmek için müze yetkilileriyle önceden görüşme yapmalıdır (Hooper-Greenhill, 1994; Farmer and Knight, 1995).
- Müze ziyaretleri için mutlaka randevu alınmalı ve ziyaretler belirli gün ve haftalarda yoğunlaşmamalıdır. Kış döneminde çok yabancı ziyaretçi olmadığı için özellikle Kasım ve Aralık ayları okul ziyaretleri için tercih edilmelidir.
- Ziyaretin eğitsel faydasını artırmak için sınıf içinde yeterli hazırlık yapılmalıdır. Öğrenciler neleri ve niçin görecekları konusunda önceden bilgilendirilmelidir. Eğer varsa ziyaret edilecek yerle ilgili görsel malzeme ve slaytlar öğrencilere önceden gösterilmelidir. Öğrenciler ziyaret edilen yerdeki görsel malzemenin sınıfta öğrendikleriyle uygunluğu veya zıtlığını incelemeye teşvik edilmelidir (Mainstone and Bryant, 1972).

- Müze ziyaretlerinin en etkili yöntemlerinden biri öğrenciye bireysel çalışma yapma şansı vermektir. Öğretmenler öğrencilerin belli bir konuya odaklanması için çalışma kağıtları hazırlamalıdır. Fakat çalışma kağıtları öğrencilerin soruların doğru cevabını bulmak için bir sergiden diğerine koşacağı şekilde değil; müzedeki sergilenen eserlere dikkatli şekilde bakıp, inceleyip yorumlamasını teşvik edecek şekilde hazırlanmalıdır (Haydn, Arthur and Hunt, 2001).
- Müze yetkilileri ziyaretin amacı, çocukların yaş ve bilgi düzeyi ve ziyaret esnasında sormak ve öğrenmek istedikleri konularla ilgili önceden bilgilendirilmelidir. Yetkililer ziyaretçi gurup hakkında ne kadar çok bilgi sahibi olursa onlara o kadar çok yardım edebilirler (Mainstone and Bryant, 1972).
- Müze ziyaretinden maksimum fayda elde etmek için bu ziyaretin işlenen genel bir üniteyle bağlantılı olarak düzenlenmesi gerekir(Jamieson, 1971). Öğretmenler ziyaretlerin öğrencinin öğrenmesine katkıda bulunması için ziyaret sonrası uygun etkinlikler üzerinde düşünmelidirler (Anderson and Moore, 1994).

KAYNAKLAR

- Adams, C., and Millar, S., 1982. Museums and the use of evidence in history teaching. *Teaching History*. Number 34, pp. 3-6.
- Aktekin, S., 2003. İngiltere’de müzecilik, eğitim ve toplumsal katılım. *Toplumsal Tarih*. Mart, Sayı 111, ss.54-57.
- Aktekin, S. 2004. The Inclusion of Local History in the Secondary History National Curriculum in Turkey: Problems and Potential, Unpublished EdD thesis, University of Nottingham: School of Education, Nottingham.
- Anderson, C., and Moore, A., 1994. Making history happen outside the classroom. In: Bourdillon, H., (ed.), 1994. *Teaching History*. London and New York: Routledge, pp.196-208.
- Aris, M., 1999. Resources for teacher-designed units: some general guidelines. In: Brooks, R., Aris, M., and Perry, I., 1999. *The Effective Teaching of History*. London: Longman, pp. 98-158.
- Ata, B. 2002. Müzelerle ve Tarihî Mekânlarla Tarih Öğretimi: Tarih Öğretmenlerinin Müze Eğitimine İlişkin Görüşleri. Yayımlanmamış Doktora Tezi, G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bardwell, S., and Meek, R., 1991. Learning about Museum Resources. *Teaching History*, October 91, pp.28-30.
- Barrand, J., 1969. Museums and the Teaching of History. *Teaching History*, Volume I, pp.65- 71.
- Barwell, J., 1990. Museums and Final History Report. *Teaching History*, October 1990, pp.25-29.
- Cooper, C.P., and Latham, J., 1988. The pattern of educational visits in England. *Leisure Studies*, Volume 7, pp.255-266.
- Crace, J., 2001. Playing to the gallery. *The Guardian Education*, 13 November, pp: 2-3.
- Culpin, C., 1999. No puzzle, no learning: How to make your site visits rigorous, fascinating and indispensable. *Teaching History*, 97, pp.29-35.
- Davies, I. 2001. Beyond the classroom: developing student teachers’ work with museums and historic sites. *Teaching History*, 105, pp.42-47.
- Demircioğlu, I.H. 2007. History Teachers’ Attitudes towards Museum Visits: a Turkish Perspective. *Teaching History*, Volume 41, No: 3, pp.24-30.
- Fairley, J.A., 1977. *History Teaching through Museums*. London: Longman.
- Farmer, A., and Knight, P., 1995. *Active History in Key Stages 3 and 4*. London: David Fulton Publishers.
- Haydn, T., Arthur, J., and Hunt, M., 2001. *Learning to Teach History in the Secondary School*. London: Routledge/Falmer.
- Hein, G.E., 1998. *Learning in the Museum*. London: Routledge.
- Hooper- Greenhill, E., (ed.) 1994. *The Educational Role of the Museum*. London: Routledge.
- Hooper- Greenhill, E., (ed.) 1996. *Improving Museum Learning*. Nottingham: East Midlands Museum Service.
- Jamieson, A., 1971. *Practical History Teaching*. London: Evans Brothers Limited.
- Mainstone, M., and Bryant, M., 1972. The Use of Museums and Historical Sites. In: Burston, W.H., and Green, C.W., (ed.) 1972. *Handbook for History Teachers*. London: Methuen Educational Ltd., pp.163-172.
- MEB. 2005. Sosyal Bilgiler 6.-7. Sınıf Programı. Ankara: MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB. 2007. Tarih Dersi Öğretim Programı (9.sınıf). Ankara: MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB.2008. İlköğretim 1-8. Sınıflar Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi ile Fen Ve Teknoloji Dersi Öğretim Programlarında Müze İle Eğitim.<http://ttkb.meb.gov.tr/yenicalismalar/muze/muze-prmgr.pdf>(22 Subat 2008).
- Moffat, H., 1991. Museums and the National Curriculum. *Museums Journal*. Volume 91, Number 5, pp.32-37.
- Paykoç, F. ve Baykal, S. 2000. Müze Pedagojisi: Kültür, iletişim ve Aktif Öğrenme Ortamı olarak müzelerin etkinliğine ilişkin bir çalışma. İçinde: Kızılyaprak, Z.A(ed.) *Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar, Küreselleşme ve Yerelleşme*, İstanbul: Tarih Vakfı yurt yayınları, ss.102-113
- Robson, C.1999. *Real World Research*. Oxford:Blackwell
- Slater, J. 1995. *Teaching History in the New Europe*. London. Cassell.

Yücel, D. 2005. İlham Perileri Tapınağı'ndan Müze'ye Zorunlu Yolculuk, Hürriyet Gösteri, Temmuz-Ağustos, Sayı 272, ss. 74-75.